

Internationale energie-organisaties moeten ruimte krijgen om oliemarkt te stabiliseren

Coby van der Linde is directeur van het Clingendael International Energy Programme

Het zijn bijzondere tijden. Veel landen zitten volledig op slot. De wereldeconomie is zo goed als stilgevallen. Deze klap werd ingeluid door een enorme prijsval van de prijs van olie. In veel verklaringen wordt een ruzie tussen Rusland en Saoedi-Arabië als de boosdoener aangewezen. Maar eerlijkheidshalve moeten we nu constateren dat de ingestorte vraag naar olie, deze maand naar verwachting met zo'n 20 mln vaten per dag, de productiebeperkingen van de Opec-plus-groep te boven gaan.

Een van de belangrijkste olieproducerende landen is Saoedi-Arabië. Foto: Hollandse Hoogte
Ook een tweet van president Donald Trump verandert daar niets aan. Trump denkt dat de landen van Opec-plus tussen de 10 mln en 15 mln vaten per dag uit de markt kunnen halen.

De Amerikaanse schalie-industrie zou er wat mee geholpen zijn als zijn wens uit zou komen. Voor Rusland en Saoedi-Arabië zou dat echter meer dan de helft van de dagelijkse productie zijn. Welk land kan een dergelijk opoffering aan om de andere producenten economische lucht te geven?

Een dergelijk offer past al helemaal niet in deze nationale-belangen-eerst-tijd. Trump zou het zeker niet overwegen een dergelijke economische kamikaze van zijn olieproducenten te verlangen. Dan is het maar beter te wijzen naar Rusland en Saoedi-Arabië.

'Het instrument dat is vergeten maar nooit formeel is afgeschaft, is de minimumprijs voor olie'

Welke andere mogelijkheden zijn er dan om de internationale oliemarkt enigszins te stabiliseren in de periode dat de economie van veel landen stil ligt? En waarom is een stabiele oliemarkt belangrijk? De vraaguitval van dit moment is ongekend groot en ook de vooruitzichten voor mei en juni zien er nog niet goed uit. Het risico dat er olieproducenten gaan omvallen is groot, vooral in de Verenigde Staten.

Hoe groot het aanbodoverschot nu ook is, de huidige geïmplodeerde internationale oliemarkt kan ervoor zorgen dat er te veel olie ingesloten raakt. Dit zullen we vooral zien als het herstel van de vraag wat langer op zich laat wachten als we na de coronacrisis alleen maar langzaam kunnen opstarten. In dat geval kan de voorzieningszekerheid van olie op wat langere termijn in het gedrang komen en dat kan weer het herstel van de wereldeconomie belemmeren. Dit gegeven is ook nadelig voor de Europese Unie, die nog nauwelijks eigen productie heeft, en voor China dat 70% van de olie moet importeren.

Plannen

In plaats van alleen naar de Opec-plus-landen te kijken voor soelaas, kunnen ook andere producerende en de consumerende landen best wat doen. In de VS circuleren allerlei plannen: van het instellen van een invoertarief op olie-importen (vooral die vanuit Saoedi-Arabië en Rusland zodat buiten Noord-Amerika een nog groter overschot dreigt) of een tijdelijk exportverbod, tot aan een oproep aan de Opec-plus-landen om de boel te fixen. De kleinere schalieproducenten in de VS zijn het meest vocaal in de roep om interventie in de oliemarkt. Dit doen zij wellicht ook om het opslokken door grotere schaliebedrijven te voorkomen.

Politiek wordt er nu tussen de VS, Rusland en Saoedi-Arabië hoog spel gespeeld. Dat zal de verhoudingen verder op scherp zetten. De vraag is of de internationale oliemarkt hiermee, op korte en middellange termijn, geholpen is. Wellicht is dit nu het moment om ook eens naar andere landen dan de Opec-landen te kijken. De economie ligt toch nagenoeg stil en de ene interventie na de andere wordt gedaan om te redden wat er te redden valt.

Minimumprijs

Bij de oprichting van het Internationaal Energieagentschap (IEA), in 1974, werd er voorzien in een minimumprijs voor olie, een minimum safeguard price (MSP). Dit instrument is nooit ingezet, maar is indertijd bedacht om investeringen te beschermen tegen te sterke prijsconcurrentie door de Opec-landen, en omwille van diversificatie en vermindering van de importafhankelijkheid.

Het instrument is vergeten maar nooit formeel afgeschaft. Die MSP werd in 1974 op \$7 per vat gezet. Dat lijkt laag, maar in de eerste oliecrisis steeg de prijs van ongeveer \$3 per vat naar rond de \$12 per vat. Gebruiken we een inflatiecorrector dan zou de \$7 van 1974 nu een

prijs van rond \$36 per vat betekenen. Dat is een bodemprijs waar menig producent in de hele wereld nu blij mee zou zijn, en waar consumerende landen ook best mee kunnen leven. Maar een lagere prijs kan ook, zolang deze maar goed wordt onderbouwd en geïnstrumenteerd, en samen gaat met productiebeperkende afspraken. Olieproducenten kunnen met een dergelijke benadering hun sommen weer maken.

Voorzieningszekerheid

De MSP was ooit bedacht om de investeringen in de eigen olieproductie te beschermen tegen mogelijke prijsverlagingsmaatregelen van de Opec-landen. Bij zo'n situatie zijn we beland. Dit komt niet alleen door het loslaten van de productiebeperkingen, maar ook door de gigantische vraaguitval. Het is dus tijd om voor het eerst de MSP van stal te halen. In combinatie met productiequota voor alle olieproducenten, kan dit de voorzieningszekerheid voor de periode na de coronacrisis waarborgen.

Laten het IEA, Opec en het International Energy Forum (IEF) hierin het voortouw nemen en strikte voorwaarden op het gebied van volumes en tijdsperiodes stellen. Deze crisis is zo groot dat een poging om de internationale oliemarkten te kalmeren het proberen meer dan waard is. Dat levert vast meer op dan het huidige geopolitieke pokerspel tussen de drie groten.

Coby van der Linde is directeur Clingendael International Energy Programme en (deeltijd)hoogleraar geopolitiek en energie aan de Rijksuniversiteit Groningen.